

KAPITULLI 5

RREGULLAT DHE LIGJI

Arsimi fillor

Baza e të jetuarit së bashku

5.1 Pse kemi nevojë për rregulla dhe ligje?

Çfarë lloje rregullash janë të nevojshme për t'u mësuar, kur jetojmë dhe luajmë së bashku në shkollë?

5.2 Çfarë ndodh nëse ...?

Mos ndjekja rregullave ka pasoja

5.3 Rregullat tona të reja shkollore

Hartimi i një marrëveshje të përbashkët

5.4 Një fushatë për rregullat tona të reja shkollore

Vlerësimi për rregullat e reja dhe paraqitja e tyre

Kapitulli 5: Koncepti kyç - "Rregullat dhe ligji" (për arsimin fillor) Informacion për mësuesit: marrëveshje mbi bazën e parimeve demokratike - Rregullat tona të reja shkollore

Në vitet e fundit, ka pasur diskutime në lidhje me çështjen e parimeve demokratike. Çfarë është një demokraci sipas të kuptuarit të sotëm? A ka demokraci të mira dhe të këqija? A është e mjaftueshme një *kushtetutë demokratike* që një shtet të quhet demokratik? Shumë grupe dhe parti politike e quajnë veten demokratike ose e përfshijnë fjalën "demokraci" në emrat e tyre. Çfarë tregon kjo? Çfarë do të thotë kjo për anëtarët e këtyre grupeve?

Në thelb, është e qartë se demokracia nuk mund të imponohet. Një demokraci ka nevojë për një kuadër ligjor, një *kushtetutë* dhe marrëveshje të ndryshme, në mënyrë që ajo të funksionojë. Ajo do të jetë efiçase vetëm nëse njerëzit ndiejnë nevojën për të marrë pjesë në shoqërinë e tyre. Pjesëmarrja mund të shfaqet në forma të ndryshme dhe të zhvillohet në fusha të ndryshme; ajo realizohet në mënyra të ndryshme në shtete të ndryshme. Në thelb, demokracia do të thotë që njerëzit bëjnë ligjet me të cilat ata vetë duan të jetojnë. Në mënyrë ideale, kërkohet që, në të tilla procese, të marrin pjesë sa më shumë njerëz që të jetë e mundur. Çfarë duam të rregullohet? Kush duhet t'i bindet këtyre rregullave? Pse kemi nevojë për këtë ose atë rregull? Si merremi ne me problemin e madh të shkeljes së rregullave dhe ligjeve?

Në këtë kapitull, nxënësit jo vetëm që mësojnë në lidhje me një parim të rëndësishëm të demokracisë, por atyre u ofrohet edhe përvoja praktike për të. Përvoja tregon se nxënësit bëhen më të vetëdijshëm dhe më të përgjegjshëm, nëse janë të integruar në procesin e vendimmarrjes. Një grup njerëzish që jetojnë duke kaluar kohën së bashku duhet të hartojnë rregulla të cilat mundësojnë jetën e tyre së bashku. Fëmijët dhe adoleshentët kalojnë më shumë kohë në shkollë se kudo tjetër. Në këtë kapitull bëhet e qartë se shkolla është vendi ku mësohet. Në të, "jetojnë" dhe mësojnë së bashku shumë njerëz me nevoja shumë të ndryshme. Kjo jetesë e përbashkët duhet të rregullohet në një farë mënyre. Konfliktet, të cilat janë krejtësisht të natyrshme, duhet të gjejnë zgjidhje dhe interesat e pakicave të ndryshme duhet të mbrohen.

Demokracia shpesh ngatërrohet me idenë se të gjithë mund të bëjnë atë që dëshirojnë. Një koncept i tillë nuk përputhet me parimin e demokracisë. Demokracia është e bazuar në idenë se rregullat dhe ligjet janë bërë nëpërmjet proceseve të pjesëmarrjes, të cilat janë transparente për të gjithë. Këto rregulla dhe ligje edhe mund të ndryshohen. Këto parime janë objekt i kapitullit në vijim.

Qëllimi i edukimit për qytetari demokratike është që të mbështesë zhvillimin e kompetencave në tri fusha. Ky kapitull ka profilin e mëposhtëm të kompetencës.

Kompetenca në ...		
... analizë dhe gjykimin politik	... përdorimin e metodave	... vendimmarrjen dhe veprimin politik
**	*	***

Mbështetja me mjete

Në këtë kapitull do të përdoren mjetet e mëposhtme nga kutia e mjeteve të nxënësit. Mësuesi duhet të vendosë nëse disa ose të gjithë nxënësit kanë nevojë për përgatitje shtesë që të jenë në gjendje të punojnë me këto mjete.

Hulumtim në biblioteka

Hulumtim në internet

Kryerja e intervistave dhe sondazheve

Interpretimi i imazheve

Harta mendore

Krijimi i posterave

Ekspozita të përbashkëta

Planifikimi dhe paraqitja e prezantimeve

Përgatitja e sliderave për projektor ose një prezantim në *PowerPoint*

Shkrim artikuj gazetash

Organizimi i një shfaqjeje

Debate të përbashkëta

KAPITULLI 5: Rregullat dhe ligji -Baza e të jetuarit së bashku

Marrëveshja për bazën e parimeve demokratike - Rregullat tona të reja shkollore

Titulli i mësimit	Objektivat e mësimit	Detyrat e nxënësve	Burimet	Metodat
Mësimi 1: Pse kemi nevojë për rregulla dhe ligje?	Nxënësit reflektojnë për qëndrimet dhe besimet e tyre vetjake në lidhje me rregullat ekzistuese; Ata diskutojnë rëndësinë e ekzistencës së rregullave për të jetuar dhe punuar së bashku dhe zhvillojnë të kuptuarit e domosdoshmërisë së rregullave.	Nxënësit marrin pjesë në një lojë simulimi dhe përjetojnë funksionimin e rregullave. Ata listojnë dhe ndajnë midis tyre idetë në lidhje me nevojën për rregulla. Nxënësit shohin përputhjen e rregullave të shkollës me të drejtat dhe përgjegjësitë e tyre në shkollë.	Topa të butë, tabelë, lapsa, lista e rregullave të shkollës.	Puna në grupe, diskutim plenar, punë në çifte.
Mësimi 2: Çfarë ndodh nëse ...?	Nxënësit diskutojnë pasojat e thyerjes së ligjit; Ata reflektojnë për rregullat e shkollës në lidhje me parimet e drejtësisë, barazisë, pjesëmarrjes dhe respektit.	Nxënësit praktikohen duke luajtur role në të cilat thyhen rregullat e shkollës. Ata analizojnë rregullat ekzistuese shkollore dhe diskutojnë e mbajnë shënime për pasojat reale dhe ato të mundshme të thyerjes së rregullave. Ata tregojnë çfarë do të donin që të ndryshonin në rregullat e shkollës, pse do t'i ndryshonin ato dhe si.	Ngjitës, lapsa, tabelë, lista e rregullave të shkollës për secilin grup, një version i rregullave të shkollës, e shkruar me shkronja të mëdha në tabelë ose në dërrasën e zezë.	Loja me role në grupe, diskutim plenar, punë në grup.
Mësimi 3: Rregullat tona të reja shkollore	Nxënësit mësojnë se si të punojnë me një numër rregullash të përbashkëta të cilat janë të detyrueshme për të gjithë në shkollë; Ata diskutojnë mënyrat realiste të integritimit në jetën e përditshme të shkollës.	Nxënësit arrijnë një marrëveshje për rregullat të cilat janë pranuar nga shumica dhe për të diskutuar mundësitë e integritimit të mendimit të pakicës.	Tabelë, lapsa, skedat e votimit, lista e rregullave të shkollës për tabelë ose në dërrasën e zezë, copat e prera bukur të letrës.	Punë në çifte dhe në grup.
Mësimi 4: Një fushatë për rregullat tona të reja shkollore	Nxënësit kuptojnë kriteret e rëndësishme për ligje të mira; Ata mësojnë se si bëhet fushatë për rregulla të reja shkollore.	Nxënësit vendosin kriteret e ndryshme për rregulla të mira. Ata provojnë rregullat e reja të shkollës, në bazë të këtyre kriterëve të ndryshme. Ata shkruajnë marrëveshjen përfundimtare dhe e nënshkruajnë atë. Ndërkohë e paraqesin marrëveshjen e tyre në klasat e tjera në shkollë.	Tabelë, materialet e shkruara, letër, lapsa, kopje e marrëveshjes për klasat e tjera, rezultatet e seancës së ideve nga mësimi 1.	Puna në çifte, diskutim plenar, prezantime në klasat e tjera.

Mësimi 1

Pse kemi nevojë për rregulla dhe ligje?

Çfarë lloje rregullash janë të nevojshme për të mësuar, për të jetuar dhe për të luajtur së bashku në shkollë?

Objektivat e mësimit	Nxënësit reflektojnë për qëndrimet dhe besimin e tyre vetjake në lidhje me rregullat ekzistuese, diskutojnë rëndësinë e ekzistencës së rregullave për të jetuar dhe punuar së bashku dhe zhvillojnë kuptimin e domosdoshmërisë së rregullave.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit marrin pjesë në një lojë simulimi dhe përjetojnë funksionimin e rregullave. Ata listojnë dhe ndajnë midis tyre idetë në lidhje me nevojën e rregullave. Nxënësit përputhin rregullat e shkollës me të drejtat dhe përgjegjësitë e tyre në shkollë.
Burimet	Topa të butë, tabelë, lapsa, lista e rregullave të shkollës.
Metodat	Punë në grupe, diskutim plenar, punë në çifte.

Përshkrimi i mësimit

Klasa luan lojën "Hamendëso rregullat e mia". Mësuesi e ndan klasën në dy grupe dhe u shpjegon nxënësve se ata do të luajnë një lojë dhe të hamendësojnë rregullat.

Shpjegim:

- Çdo ekip mund të bëjë një gol duke shënuar me top në hapësirën e shënuar;
- Vetëm mësuesi i di rregullat;
- Mësuesi nuk i shpjegon rregullat dhe nxënësit nuk mund të pyesin cilat janë ato;
- Kur thyejnë një rregull, nxënësit duhet të ulen;
- Qëllimi i lojës është që nxënësit të shënojnë gol pa thyer rregullat; nxënësit kanë për detyrë që të zbulojnë e të kuptojnë se cilat janë rregullat që të mos i thyejnë.

Rregullat janë:

- Të gjithë mund të luajnë në lojë.
- Vetëm djemtë mund të gjuajnë topin me këmbë.
- Nxënësit, të cilit i fillon emri me shkronjën "A" nuk mund të vrapojë.
- Askujt nuk i lejohet të lëvizë me top.
- Dhuna është e lejuar.

Dy minutat e para të lojës luhen duke u përdorur vetëm dy rregullat e parë. Pastaj, mësuesi përfshin edhe rregullat e tjera dhe e gjithë loja zgjat rreth pesë minuta.

Pasi loja përfundon, mësuesi i mbledh nxënësit dhe diskuton pikat e mëposhtme me ta:

- Çfarë mendoni për lojën? A ishte e mirë? E keqe? E drejtë?
- Si mësuat për ekzistencën e disa rregullave?
- Çfarë ndjesish u krijoi mosnjohja e rregullave?

Mësuesi regjistron përgjigjet e nxënësve në tabelë ose në dërrasën e zezë. Pyetja kryesore është "Pse kemi nevojë për rregulla në shkollë?" Mësuesi mund të shkruajë diçka në tabelë ose në dërrasën e zezë, në varësi të përgjigjeve. Kriteri kryesor në lidhje me "barazinë", "pjesëmarrjen", "drejtësinë" dhe "respektin" duhet të jetë i pranishëm në dërrasën e zezë, në fund të seancës mësimore. Mësuesi shënon rezultatet për t'i përdorur në mësimin 4.

Në shkollë mund të ketë rregulla vetëm nëse nxënësit kanë të drejta dhe përgjegjësi. Nxënësve u jepet detyra që të rendisin të drejtat dhe përgjegjësitë e tyre në shkollë dhe, më pas, t'i krahasojnë ato me rregullat e shkollës. Nxënësit punojnë në çifte dhe shkruajnë të drejtat, përgjegjësitë dhe rregullat në letrat në dispozicion. Ata i shfaqin letrat e tyre në tabelë ose në dërrasën e zezë.

Pasi të gjitha letrat janë vendosur në të, nxënësit i hedhin një vështrim tabelës dhe mund të bëjnë pyetje për shokët e klasës.

Mësimi 2

Çfarë ndodh nëse ...?

Mos zbatimi i rregullave ka pasoja

Objektivat e mësimi	Nxënësit diskutojnë pasojat e thyerjes së ligjit. Ata reflektojnë për rregullat e shkollës në lidhje me parimet e drejtësisë, barazisë, pjesëmarrjes dhe respektit.
Detyrat e nxënësve	Përmes lojës me role, nxënësit praktikojnë thyerjen e rregullave të shkollës. Ata analizojnë rregullat në shkollën e tyre dhe diskutojnë duke shënuar pasojat reale dhe të mundshme nga thyerja e tyre. Ata tregojnë çfarë do të donin të ndryshonin në rregullat e shkollës, pse do t'i ndryshonin ato dhe si.
Burimet	Ngjitës, lapsa, tabelë, lista e rregullave të shkollës për secilin grup, një version i rregullave të shkollës, i shkruar me shkronja të mëdha në tabelë ose në dërrasën e zezë.
Metodat	Loja me role në grupe, diskutim plenar, punë në grup.

Përshkrimi i mësimi

Nxënësit formojnë grupe me katër vetë. Ata luajnë rolin e thyerësit të rregullave të shkollës. Grupet diskutojnë rregullat, para se të fillojnë lojën. Rolet mund të lidhen me:

- një lojë futboll;
- një sjellje e keqe në klasë;
- lojërat kompjuterike;
- sjelljen e keqe në oborrin e shkollës;
- të folurit me zë të lartë gjatë mësimi;
- përleshja me të tjerët;
- Etj.

Për çdo rregull të thyer, nxënësit regjistrojnë pasojat ose, nëse s'ka asnjë, ndonjë pasojë të mundshme. Grupet marrin shënimet dhe kthehen në seancë plenare.

Në seancën e diskutimeve, trajtohen çështjet e mëposhtme:

- Si i mbështetin rregullat të drejtat dhe përgjegjësitë tona dhe si na ndihmojnë për të jetuar së bashku në siguri, me të drejta të plotësuara dhe në mirëqenie?
- Pse kemi nevojë për rregulla?
- Si mund t'i dimë të gjithë se cilat janë rregullat?
- A janë rregullat të drejta për të gjithë?
- A ka situata kur rregullat ndryshojnë?
- Kush duhet t'i bëjë rregullat dhe pse?
- Çfarë ndodh nëse nuk ndjekim rregullat?

Pas diskutimit, nxënësit kthehen në grupet e tyre me nga katër vetë. Ata diskutojnë nëse duan të ndryshojnë diçka në rregullat ekzistuese të shkollës. Ata vijnë në një përfundim si grup dhe tregojnë ndryshimin që ata dëshirojnë të bëjnë, duke i ngjitur sugjerimet e tyre për rregullat e shkollës, në tabelë ose në dërrasën e zezë.

Mësimi 3

Rregullat tona të reja shkollore

Hartimi i një marrëveshje të përbashkët

Objektivat e mësimi	Nxënësit mësojnë si të punojnë për një numër rregullash të përbashkët, të cilat janë të detyrueshme për të gjithë nxënësit në shkollë. Ata diskutojnë mënyrat realiste të integritit në jetën e përditshme të shkollës.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit arrijnë një marrëveshje për rregullat që janë pranuar nga shumica dhe diskutojnë mundësitë e integritit të mendimit të pakicës.
Burimet	Tabelë, lapsa, skedat e votimit, lista e rregullave të shkollës për tabelë ose në dërrasën e zezë, copat letre.
Metodat	Puna në grupe, diskutim plenar.

Përshkrimi i mësimi

Nxënësit ulen në një rreth përballë me tabelën ose dërrasën e zezë, ku janë shkruar rregullat e shkollës me shkronja të mëdha. Letrat e ngjitura, që tregojnë se çfarë ndryshimesh dëshiron secili grup në rregullat e shkollës, janë ende në tabelë. Mësuesi drejton diskutimin me pyetjet e mëposhtme:

- Çfarë mendojnë nxënësit në lidhje me ndryshimet e sugjeruara?
- A i pranojnë ata sugjerimet?
- Sa prej tyre i pranojnë? Pjesa më e madhe?
- Çfarë ndodh me pakicën? A mund të gjendet një kompromis?

Nxënësit kthehen në grupet e tyre. Ata punojnë për një rregull që do të ndryshohet dhe përpiqen ta riformulojnë atë. Ata e shkruajnë atë në një copë letër dhe e ngjitin në tabelë ose në dërrasën e zezë.

Pasi të gjitha sugjerimet e reja janë ngjitur në tabelë ose në dërrasën e zezë, është koha që nxënësit të votojnë. Të gjithë nxënësit duhet të marrin kartat e tyre të votimit. Çdo rregull do të lexohet nga mësuesi. Nxënësit votojnë duke përdorur skedat e tyre, duke treguar pranimin, refuzimin ose abstenimin.

Gjërat që nuk pranohen nga shumica duhet të diskutohen përsëri.

Në fund të procesit, rregullat e reja shkollore duhet të jenë shkruar në një letër A4.

Mësimi 4

Një fushatë për rregullat tona të reja shkollore

Vlerësimi për rregullat e reja dhe paraqitja e tyre

Objektivat e mësimi	Nxënësit kuptojnë kriterin e rëndësishëm për ligje të mira. Ata mësojnë se si bëhet fushatë për rregulla të reja shkollore.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit mbledhin kritere të ndryshme për rregulla të mira. Ata i provojnë rregullat e reja të shkollës, në bazë të këtyre kritereve të ndryshme. Ata shkruajnë marrëveshjen përfundimtare dhe e nënshkruajnë atë. Ata e paraqesin marrëveshjen e tyre në klasat e tjera në shkollë.
Burimet	Tabelë, materialet e shkruara, letër, lapsa, kopje e marrëveshjes për klasat e tjera, rezultatet e seancës së ideve nga mësimi 1.
Metodat	Puna në çifte, diskutim plenar, prezantime në klasat e tjera.

Përshkrim i mësimi

Mësuesi paraqet rezultatet e seancës së dhënies së ideve nga mësimi 1 (kriteret për rregullat). Nxënësve u kërkohet të testojnë rregullat e reja shkollore në bazë të këtyre kritereve. Ata punojnë në çifte dhe plotësojnë fletën e punës.

Nxënësit kthehen në *seancë plenare* dhe paraqesin rezultatet e analizës së tyre. A ka ndonjë ndryshim të madh në rregullat e shkollës? Nëse është kështu, këto ndryshime duhet të bëhen me marrëveshje.

Rregullat e reja të shkollës kopjohen për t'i prezantuar në klasat e tjera.

Mësuesi i ndan nxënësit në grupe me nga katër vetë. Grupet duhet të shkojnë në klasa të ndryshme dhe paraqesin rregullat e reja shkollore.

Është e rëndësishme që procesi të sqarohet paraprakisht. Çfarë do të duhet të bëjnë nxënësit në klasat e tjera? A duhet që ata të vlerësojnë rregullat e reja shkollore? Çfarë ndodh më pas? Grupet ushtrohen për prezantimin e rregullave të reja shkollore, duke përfshirë edhe arsyet pse u ndryshuan rregullat e mëparshme. Pastaj ata shkojnë në klasat e tjera dhe bëjnë prezantimet e tyre.

Pas prezantimeve, zhvillohet një bisedë e shkurtër në *seancë plenare*.